

BUDDHA ER COOL

MED BUDDHA PÅ BAR OG I IKEA

Han troner på det parisiske jetssets alter blandt stilrene cocktails, a la carte-retter og følsom loungemusik med dæmpet belysning og plads til begejstring. Restaurantkæden Buddha-Bar er blevet et globalt brand og et hit for de smarte med sans for stemning og selviscenesættelse. Han sidder også lige dér blandt puder, møbler og hyggelige indretningsdrømme i Ikea.

Han pryder reklamevæggene i lufthavne og indkøbscentre med signaler om lukrativ lykke og sikker pensionsopsparring, mens tatoveringer på veltrænede fyre indikerer budskaber om kraftfuld identitet. Han er en sikker ingrediens på wellnesscentres hjemmesider, hvor massage, spa og nydelse synes afspejlet i hans væsen. Jeg har set ham som tysk havenisse og som popkulturelt hyggeikon i Føtex ved siden af udskårne græskarhoveder i butikken Halloween-udstilling.

Det er Buddha, jeg taler om. Statuer af en mand i skrædderstilling. De lukkede øjne i det blide ansigt under visdomsknolden og den ranke ryg i perfekt lotusstilling er blevet et symbol for alt godt. Sundhed, rigdom, visdom, autenticitet, lækkerhed og æstetisk eksponent for nuti-

dens intellektuelle kapital: stilhed og fordybelse. Buddha er blevet et brand med værdi. For Buddha er blevet cool.

Undersøgelser både herhjemme og i andre vestlige lande viser, at buddhisme scorer højt i popularitetsmålinger. Bøger om Dalai Lama og buddhistisk inspireret mindfulness sælger pænt under boghandlernes smarte livsstilskategori, mens bogkøberne til gengæld må lede forgæves efter faglige bøger om buddhisme under 'religion'. Karma, nirvana, tantra og zen er blevet en naturlig del af det danske sprog. Meditation er efterhånden hvermandseje, og buddhistiske værdier som ikkevold og medfølelse er langt mere in end tro på himmel, helvede og genopstandelse.

Asketen fra det eksotiske Indien – for det er nemlig her, Buddha kommer fra – var på ingen måde spået en karriere som globalt brand. Han ville da givetvis også rotere i kosmiske cirkler i det hinsides ved tanken om den fæle kommerialisering, som hans tankegods er blevet udsat for i Vesten. Eller måske smiler han stolt over den nyvundne popularitet og relevans, hvis dimensioner knap kan modsvares af, som man siger i Indien, de utallige sandkorn langs Ganges' bredder.

JEG ER MÅSKE BUDDHA

Det var på min første rigtige rygsæktur til Asien, at jeg stødte på ham for alvor i den værdifulde tidsløse efter gymnasium og fabriksarbejde og før universitetsstudierne. Det var dengang i slutfirserne, hvor Sting var sprød og flyskam lige så uvirkeligt som internet, fremdriftsre-

form og coronakrise. Det var dengang, hvor det stadig var eksotisk at tage så langt væk, selv om hippierne i Indien og Nepal allerede talte nedladende om det stigende antal turister. Kathmandu var for en ung dansker med hang til oplevelser i moderat udfordrende doser et paradis i forhold til det beskidte, varme og forvirrende Indien.

Det kan forekomme helt absurd i dag at tænke på Nepals livlige hovedstad som stille, ren og pæn, men jeg og mange andre romantikere syntes dengang, at byen nærmest var vibrerende 'spirituel' med gamle templer og omvandrende hinduasketer. Der var også buddhistmunke, nogle af dem i selskab med søgende vesterlændinge. Enkelte havde været på buddhistisk meditationskursus eller fundet deres religiøse læremestre, de såkaldte lamaer, i tibetansk-buddhistiske klostre. Andre hængte bare ud på de eksotiske markeder og billige spisesteder med veltilfreds backpackermine.

Jeg husker én af de søgende ret tydeligt. Han var amerikaner, langhåret og med en sikker stil som autentisk vestlig buddhist. Han fortalte med den der *been there, done that*-attitude om sine spirituelle oplevelser, og om buddhismen som vejen til den sande oplysning. En af de andre turister dristede sig til at spørge: "Er du så Buddha?" Svaret blev ledsaget af et muligvis indstuderet karismatisk smil og hang strategisk længe nok i luften til, at en vis benovelse nåede at melde sig hos tilhørerne: "Det er op til dig at vurdere".

En lignende situation husker jeg nogle år senere på mit første besøg i Japan som studerende i 1991. En anden

amerikaner med lige så langt hår og høje spirituelle ambitioner fortalte foran os lidt yngre medstuderende om sine hårde anstrengelser på et zenkloster oppe i bjergene med timevis af daglig meditation i de råkølde tempelsale. Var han så blevet oplyst? Den svævede lidt i luften, måtte man forstå. Jeg har efterhånden mødt nogle stykker med budhaforfølelser i maven.

Og det er der jo ikke noget galt i, for det er helt klassisk buddhisme, at alle kan opnå nirvana og buddhistisk oplysning med alt, hvad det indebærer af spirituel indsigt i virkelighedens væsen. Ligesom den indiske Buddha kan man selv blive *en buddha*. En buddha kan faktisk dukke op hvor som helst og når som helst. Men at springe ud som buddha eller at pege på egen buddhahed er sjældent vejen til anerkendelse i Asien. Som værn mod landsbytosser og sekterisk konkurrence hævder den levende tradition da også, at **det kræver en buddha at genkende en buddha!** ”Satori er et beskidt ord”, fortalte en zenpræst mig engang, da jeg besøgte ham på et lille landsbytempel syd for Nara midt i Japan, for det japanske ord for oplysning, *satori*, bør man helst ikke tilskrive sig selv.

TINTIN OG YOGA

Det har mest været moderne bevægelser fra de sidste årtier, der har promoveret oplysning på samlebånd. Især i Vesten har mange opfattet buddhismen som en spirituel dåseåbner med en vis oplevelsesgaranti. *Herognu-nirvana* er kommet på markedet i USA, hvor personlig terapi og neokapitalistisk selvoptimering går hånd i hånd, gerne

med en duft af orientalsk mystik. I bogen *The Complete Idiot's Guide to Understanding Buddhism* fra 2001 proklamerede populærforfatteren Gary Gach endda friskt, at oplysning aldrig har været lettere.

Det er nok en akademisk arbejdsskade kombineret med jysk jordbundethed, men jeg har oparbejdet et vist afvæbnende filter mod selvpromoverende buddhaer, og for den sags skyld kristne, muslimske eller new age-missionærer. Deres overbevisning om at have fundet sandheden preller nok lidt af på mig. Hvor nogle ser en mester, ser jeg en performer. Men man kan godt være buddhafan på kritisk afstand. Jeg insisterer gerne på, at **østlig civilisation er mindst på højde med Vestens**, og at buddhismens bidrag dertil er indlysende.

Af en eller anden grund har jeg altid været fascineret af Asien. Som knægt var jeg til både fodbold, Tintin og popmusik, men også letlæselige bøger om yoga og indisk filosofi. Specielt ham den mystiske og eksotiske Buddha talte til mig, og da jeg senere som ung fik mulighed for at rejse rundt i det buddhistiske Asien, var jeg solgt. Jeg er siden blevet så privilegeret, at jeg har buddhisme i øst og vest som mit primære forskningsfelt. Jeg har nydt godt af meditationsretræter, pilgrimsture, tempelbesøg, klosterophold og møder med utallige spændende buddhister.

Fascinationen af både Buddha og det buddhistiske Asien har jeg bibeholdt, om end i en lidt mindre blåøjet udgave. Som de fleste forskere bevæger jeg mig rundt i nye indsigter uden at abonnere på religiøse postulater og med begrænset plads til gamle idealer om helt objektivt at

skue virkeligheden. En Tænkepause om Buddha handler nødvendigvis også om buddhisme og dermed de fortællinger, der har skabt Buddha. En rejse i hans univers går derfor både omkring fortid og nutid, i øst og vest.

SVØBT I GRÆSKE GEVANDTER

Det lå bestemt ikke i kortene, at han skulle blive berømt. Ifølge legenden var den unge indiske prins, der senere blev oplyst asket, både en person og en slags guddom. Men de første buddhister for knap 2.500 år siden portrætterede ham ikke. De symboliserede ham.

Besøger man British Museum i London eller det lille buddhistiske museum bag den srilankanske helligdom i byen Kandy, hvor Buddhas tand siges at være gemt, kan man se Buddha gengivet ved en tom trone eller en fredelig hjort. Man kan også se ham som et hjul eller et fodspor, en lotusblomst eller et træ. Men de tidligste repræsentationer viste ham altså ikke som person. Måske fordi den tidlige buddhisme, som nogle af de gamle klosterregler antyder, havde billedforbud.

Blasfemi er dog ikke så udbredt i de asiatiske religioner, selv om konservative buddhister har brokket sig over de smarte buddhabarer med deres alkohol og jetsetmanerer, og i Thailand blev en engelsk turist for nogle år siden smidt i fængsel for at tisse på en buddhastatue. Buddhisterne i det gamle Indien valgte nok mest de ikkemeneskelige buddhasymboler for at signalere, at det var læren og institutionen, der var vigtig, men ikke personen